

Guia d'aprenentatge
Mètodes i tècniques d'investigació
(6 ECTS)

Any acadèmic 2015-2016

Semestre: 3r Curs: 2n

Grau d'Educació Social

Mòdul C: Metodologia de la investigació en la intervenció socioeducativa

Matèria: Investigació, diagnòstic i avaluació en educació social

Grau de Treball Social

Mòdul B: El Treball Social: conceptes, mètodes, teories i aplicació

Matèria: Mètodes, models i tècniques de treball social

Professora: Dra. Blanca Callén

1.- Presentació de l'assignatura

L'assignatura de Mètodes i tècniques d'investigació ofereix els coneixements bàsics teòrico-pràctics i de caire metodològic per portar a terme, de manera rigorosa i crítica, investigació educativa en el camp social. Aquests continguts s'aplicaran en altres assignatures i en el Treball de fi de grau. També li proporcionarà l'oportunitat d'aprendre a recollir dades de forma sistematitzada i rigorosa, saber analitzar-les i fer-ne difusió, amb l'objectiu d'avançar en el coneixement de les ciències socials, des d'una vessant científica.

La metodologia científica i l'esperit crític associat a la tasca investigadora permet al professional educador i treballador social plantejar-se i respondre qüestions quan està intervenint en un centre o un recurs social; saber més i preguntar-se el per què de les coses, buscar respostes als interrogants que apareixen en el seu quefer diari. Com a investigadors socials, hem de saber abordar doncs la realitat social en la seva complexitat al temps que l'analitzem de manera crítica. Aquesta tasca comença des del primer moment, quan definim quina serà la problemàtica d'estudi i la operativitzem en la hipòtesi o objectiu de investigació que haurà de guiar els nostres projectes. Cal llavors que estiguem oberts i siguem sensibles a les demandes i necessitats socials i educatives del nostre voltant més immediat per tal de ser capaços de convertir-les en objecte de coneixement crític i rigorós per a la seva millora i transformació social. Això es farà possible mitjançant l'aplicació del mètode científic al llarg de les diferents fases d'un projecte de recerca. Els diferents mètodes i tècniques de investigació que treballem a l'assignatura seran les eines que ens hauran de permetre avançar en aquesta producció de coneixement social científic. El resultat d'aquest procés de investigació haurà de poder-se transmetre i difondre tant entre altres professionals de la educació i el treball social com entre la població general.

En resum, el que es pretén és que l'alumne adquireixi les destreses necessàries per poder dissenyar i planificar una recerca aplicada a la realitat social, tant de tipus teòric com aplicat, creant instruments, adaptant les tècniques segons l'objecte d'estudi, analitzant i interpretant dades per a la seva difusió en forma de resultats.

2.- Competències a desenvolupar

- Conèixer les diferents metodologies científiques i les principals tècniques d'observació i anàlisi de la realitat social.
- Conèixer els models i eines d'investigació i diagnòstic en educació i treball social.
- Saber dissenyar eines d'investigació en educació i treball social amb rigor científic
- Aplicar eines d'investigació en educació i treball social

3.- Continguts

En el **mòdul 1** es tractaran conceptes relacionats amb el coneixement científic, les característiques de com es forma aquest coneixement a partir de l'aplicació del mètode científic i quines aplicacions té en el camp de la recerca en l'àmbit de les ciències socials. També es tractaran quins són els àmbits d'aplicació de la recerca en les ciències socials i les seves característiques concretes.

Els objectius del **Mòdul 1: La investigació científica en Ciències Socials** són:

- Conèixer la diferència entre coneixement vulgar i científic
- Conèixer i entendre les característiques del mètode científic
- Distingir les característiques pròpies de la investigació en les ciències socials

Aquests objectius es desenvoluparan en els temes 1 i 2 d'aquest mòdul.

Tema 1 La Ciència :

- Què és la ciència
- Coneixement general i coneixement científic
- Mètode científic: concepte i característiques

Tema 2: La investigació en ciències socials

- Objecte i àmbits d'estudi
- Característiques de la investigació social

El **mòdul 2** consisteix en abordar la temàtica de com acostar-nos a la realitat social per poder analitzar-la; també serà important conèixer els tipus d'investigació social que es podran fer segons la situació que vulguem analitzar. I, finalment, aprendrem i coneixerem el procés a seguir per dur a terme una recerca.

En el **mòdul 2** sobre l'**Anàlisi de la realitat en ciències socials** es proposa treballar els següents objectius:

- Conèixer les funcions principals de l'anàlisi de la realitat social
- Identificar i reconèixer els diferents tipus de recerca en les ciències socials
- Saber i entendre la Investigació Acció Participació (IAP) com a model participatiu de transformació social
- Identificar i comprendre les diferents fases d'un projecte de recerca
- Reconèixer les fonts principals d'informació
- Fer ús de fonts d'informació científica rellevants en les ciències socials
- Saber delimitar un problema de investigació i operativitzar-ho en forma de pregunta inicial
- Saber formular una hipòtesi i definir objectius general i específics

Aquests objectius es desenvoluparan en els dos temes següents:

Tema 1. Anàlisi de la realitat social:

- 1.1. Funcions d'anàlisi de la realitat
- 1.2. Tipus d'investigació social
- 1.3. Investigació-Acció-Participació (IAP)

Tema 2: Projecte d'investigació:

- L'objectiu d'aquest tema és conèixer les fases de manera general i profunditzar en el següent mòdul en alguns aspectes més metodològics.

2.1. Fases:

2.1.1. Fase I: Detecció de la necessitat o demanda. Plantejament del problema

2.2.2. Fase II: Revisió bibliogràfica

- Fonts d'informació primària i secundària

- Estudi de bases de dades

- Hipòtesi i variables

- Objectius general i específics

2.2.3. Fase III: Metodologia i tècniques d'investigació

2.2.4. Fase IV: Anàlisi de dades

- Anàlisi de dades quantitatives: introducció a l'anàlisi estadístic

- Anàlisi de dades qualitatives: introducció a l'anàlisi de contingut

2.2.5. Fase V: Difusió de resultats

- Informe de investigació

En el **mòdul 3** s'aprofundirà en el coneixement dels diferents tipus de mètodes i tècniques que es poden aplicar en cada situació que es vulgui fer recerca. Coneixerem i posarem en pràctica algunes d'aquestes tècniques aplicades a la realitat social.

- L'objectiu d'aquest tema és conèixer, aprendre a dissenyar i aplicar les diferents eines de recollida d'informació.

Tema 1. Mètodes:

1.1. Tipologia de mètodes segons:

- el tipus de resultat
- l'objecte d'estudi

Tema 2. Tècniques d'investigació:

De totes les tècniques es segueix el mateix guió:

- Definició. Objectius.
- Elements / Tipologies
- Registres, formes d'obtenir la informació
- On, quan i a qui se li administra la tècnica?

2.1. Qualitatives:

- 2.1.1. Entrevista
- 2.1.2. Grup de discussió
- 2.1.3. Histories de vida
- 2.1.4. Observació participant

2.2. Quantitatives:

- 2.2.1. Enquestes
- 2.2.2. Observació sistematitzada

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Comprendre la necessitat d'investigar en l'acció social.
- Voler conèixer i saber el per què dels fets socials de manera crítica i rigorosa
- Conèixer les fases del procés de investigació com a guia fonamental de treball
- Tenir coneixement dels diversos mètodes i tècniques d'investigació que es poden utilitzar en les ciències socials
- Conèixer les diferents fonts documentals i bases de dades científiques de l'àrea de les ciències socials
- Fer ús pertinent dels mètodes i tècniques i aplicar-los a cada situació de manera adequada
- Raonar de manera crítica i coherent i argumentar les seves idees de manera clara, concisa i concreta
- Prendre decisions en relació a la investigació de manera justificada
- Ser capaç d'incorporar en el procés de recerca la participació de persones interessades o grups de la comunitat
- Promoure la transformació social a partir de la recerca científica en el camp de les ciències socials
- Serà capaç d'utilitzar els mètodes i tècniques per a l'avaluació de necessitats
- Crear instruments de recollida d'informació
- Plantejar-se la "curiositat científica" com una forma de treballar
- Tenir esperit crític envers els estudis i projectes
- Tenir esperit de millora promovent l'anàlisi i l'avaluació de les accions socials
- Esforçar-se per acceptar la complexitat i dinàmica de la realitat social
- Tenir esperit de transformació social a partir de la recerca

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

Per seguir l'assignatura es proposen diferents metodologies per desenvolupar les competències proposades:

- a) **Sessions magistrals** que tindran com a objectiu presentar les idees principals dels temes i establir un espai de treball col·laboratiu. Cada mòdul anirà acompanyat d'algun document, article o capítol que fonamentarà el contingut.
- b) **Activitats de treball en grup**, on es desenvoluparan activitats de comprensió, reflexió i anàlisi dels continguts mitjançant l'anàlisi de textos, el visionat i anàlisi de

documentals, activitats concretes del temari i exercicis que facilitin la comprensió dels continguts teòrics aplicats a la praxi de la recerca social.

- c) **Aprentatge per projectes:** on l'alumne desenvoluparà un petit projecte de recerca en grup (de 5 persones) on haurà d'anar aplicant els coneixements i tècniques que es vagin desenvolupant al llarg de l'assignatura. Suposen estudis i observacions de la realitat social a partir de la recollida d'informació mitjançant l'ús de diversos instruments, i l'anàlisi i interpretació de la informació recollida (AQU, 2009).
- d) **Tutories individualitzades o en petit grup** amb la finalitat d'aclarir dubtes i/o conceptes teòrics, per ajudar a l'aprenentatge individual a partir d'un treball personalitzat amb l'alumne o grup, a l'aula o en un altre espai. Consisteix en un espai reservat pels alumnes per poder seguir el programa d'aprenentatge, com per exemple les tutories de devolució de treballs de grup.
- e) **Campus virtual:** El campus és un entorn virtual d'ensenyament-aprenentatge on es troben tots aquells recursos d'informació, de relació i d'intercanvi, necessaris per poder desenvolupar la nostra formació sense estar condicionats per haver de coincidir en un mateix lloc i en un moment concret. Aquesta plataforma virtual dona suport en el treball als estudiants i fa possible el procés d'aprenentatge, facilita la interacció del docent amb l'estudiant i és una eina bàsica per a la dinamització del procés d'aprenentatge. L'E-campus, serà una eina més que l'alumne podrà fer servir per compartir materials, per fer treball individual i grupal, per participar de fòrums i d'altres activitats que es proposin al llarg de l'assignatura. També serà un espai on la professora desarà els materials que es vagin recomanant en cadascun dels mòduls.

Las classes s'organitzen combinant mètodes i continguts de tipus:

- a) Teòric: on hi ha exposició de la teoria i explicació dels continguts per part del professor i l'alumne agafa apunts i participa amb preguntes
- b) Pràctic: on es plantegen preguntes, problemes, activitats i exercicis on l'alumne ha d'aplicar allò que ha après; aquests exercicis es fan en petit grup i després es comenten i avaluen en gran grup.

Exemple: omplir un quadre-resum d'idees teòriques, posar exemples sobre la teoria estudiada, etc.

5.2.- Activitats dels estudiants:

Per a cada mòdul teòric es presenta una guia d'estudi que permet als estudiants, tant els d'itinerari presencial com els d'itinerari adaptat, seguir les activitats que es desenvoluparan per a cada mòdul a l'aula i que hauran d'anar lliurant a la professora.

A l'assignatura es presenten dos tipus de tasques per promoure un millor i continu aprenentatge dels continguts teòrics: les activitats que es fan a l'aula i el desenvolupament d'un projecte de recerca durant el decurs de l'assignatura:

- a) **Activitats a l'aula:** són exercicis on s'aplica directament el contingut teòric a casos pràctics.
- b) **Projecte:** en aquest cas es proposa fer un treball de recerca durant tot el quadrimestre en un grup de 5 persones. Cada fase de la recerca s'anirà desenvolupant al ritme que es va avançant la matèria, permetent així la millor comprensió i aplicació pràctica dels temes teòrics. Aquest projecte té relació amb les competències de l'assignatura i els continguts teòrics, que avarca tot el semestre.

Treball a l'aula	50 hores	2 ECTS
Treball tutoritzat	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	50 hores	2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1.- Activitats o instruments d'avaluació

OPCIÓ 1: Avaluació continuada

- L'assistència a classe: encara que és de caire voluntari, es considera obligatori assistir a les sessions de treball grupal, a les tutories i a la participació en l'espai virtual. En cas de faltar més d'un 10% de les classes, l'estudiant perd la possibilitat de fer avaluació continuada i passarà directament a la prova d'avaluació única (excepte alumnes amb itinerari adaptat).

- Treballs a l'aula: al llarg de l'assignatura es faran les següents activitats:

- Projecte de recerca en grup de 4 persones:
 - Esborrany de projecte d'investigació. *Data de lliurament: 14-15 d'octubre*
 - Treball sobre tècniques d'investigació. *Data de lliurament: setmana 25-26 de novembre.*
 - Anàlisi i conclusions. Línies de futur: *Data de lliurament: 21 de desembre.*

- Exercicis de comprensió i anàlisi de continguts: estudis socials, mapes conceptuals, etc... El desenvolupament d'aquestes activitats es farà al llarg de les sessions i, en el cas de l'itinerari adaptat, la data de lliurament de l'exercici serà, com a màxim, una setmana després de la sessió.
- Anàlisi crític de les aportacions presentades pels professionals, companys i altres que participen en xerrades i/o presentacions dins l'aula. Es lliurarà el dia després a la realització d'aquestes sessions.

- Participació en fòrums virtuals:

- Cada grup al final de cada activitat realitzada a classe haurà de fer una fitxa resum i penjar-la en l'espai virtual, perquè tothom pugui disposar de tot allò que s'ha treballat a classe.
- Alguns debats podran tenir seguiment via virtual. En aquest cas s'establiran alguns criteris de participació al llarg del curs.

Dues de les eines que s'utilitzaran per avaluar a l'alumne seran:

a) Una prova objectiva (tipus test)

Consisteix en una prova escrita estructurada amb diverses preguntes. L'examen, segons l'opció que hagi escollit, continua o única, constarà d'una part pels alumnes d'avaluació continua, on s'avaluaran coneixements teòrics i, en el cas dels alumnes d'avaluació única tindran, a més, una part oberta amb 5 preguntes pràctiques a desenvolupar. La part teòrica, en tots dos casos, consisteix en preguntes tancades o de tipus test (encara per determinar).

b) Un projecte de recerca

Aquest tipus de projecte només el desenvoluparan aquells alumnes que hagin optat per una avaluació continua. En el cas dels alumnes amb avaluació única les preguntes obertes de l'examen faran referència a l'aplicació pràctica que s'ha realitzat dels continguts teòrics.

Realitzar un projecte de recerca consisteix en una estratègia didàctica en la que els estudiants desenvolupen competències pràctiques i procedimentals a partir de la realització d'una sèrie de tasques i l'ús de diferents recursos metodològics aplicats al projecte.

Tenint en compte els objectius d'aprenentatge de l'assignatura, es planteja aquesta com la millor eina d'avaluació per veure reflectida la pràctica dels continguts teòrics que es van desenvolupant al llarg de l'assignatura. És per això que es creu interessant i es recomana que els estudiants segueixin aquesta fórmula d'avaluació continuada mitjançant la realització del projecte, perquè vagin aprenent a desenvolupar les competències bàsiques de la recerca de manera guiada i acompanyada, al mateix temps que treballen la seva responsabilitat envers el grup, la seva creativitat i la gestió de conflictes al si del grup; simulant situacions que poguessin sorgir en la seva futura vida professional. És a dir, acostar el món acadèmic al món laboral.

Es proposarà, alhora, que facin una autoavaluació del grup per reflexionar sobre el procés d'aprenentatge i treball cooperatiu, seguint la proposta de la Guia per a l'avaluació de competències en Educació social (AQU, 2009).

El treball té un valor de 6 sobre 10 de la nota final, però serà requisit imprescindible presentar el 80% de les activitats d'aula i superar la prova de contrast per poder comptabilitzar totes les parts.

Aquest treball té 3 lliuraments:

- 1) Esborrany del treball: 20% dels 6 punts del projecte
- 2) Treball sobre les tècniques d'investigació: 30% dels 6 punts del projecte
- 3) Conclusions i línies de futur: 50% dels 6 punts del projecte

Si alguna de les parts queda suspesa caldrà recuperar-la, excepte l'última part que en el cas de suspendre-la caldrà anar a avaluació única.

Per als **estudiants d'itinerari adaptat**, l'exposició de les activitats que es facin presencialment a classe es substituirà per un fòrum específic. També hauran de lliurar les activitats proposades per escrit que s'elaborin al llarg de l'assignatura, fins a una setmana després de haver realitzat la sessió corresponent. També mantindran comunicació amb la professora mitjançant **dues tutories presencials obligatòries** i correu electrònic per poder fer un seguiment adequat de l'aprenentatge de l'estudiant.

OPCIÓ 2: Avaluació única

Examen final de tota la matèria de l'assignatura amb un valor del 100% de la nota final.

6.2.- Criteris d'avaluació

L'avaluació de l'assignatura té per objectiu aconseguir que els alumnes assumeixin els objectius i les competències que s'esmenen en aquesta guia. L'alumne podrà acollir-se a dos tipus d'avaluació:

OPCIÓ 1: Avaluació continuada

Per poder accedir a l'examen del 40% l'alumne ha d'haver presentat, al menys, el 80% de les activitats de classe i haver superat les tres proves-lliuraments que componen el projecte de recerca. Si no fos així s'haurà de presentar a l'examen final. En el cas de no arribar al 80% dels lliuraments de les activitats d'aula o no presentar alguna de les parts del projecte, es considerarà que l'estudiant renuncia a l'avaluació continuada.

Quadre resum de l'avaluació continuada:

<i>Assistència a classe</i>	<i>Obligatòria – Activitats</i>
<i>Projecte d'investigació</i>	<i>60%</i>
<i>Prova de contrast</i>	<i>40%</i>

Els **estudiants d'itinerari adaptat** podran optar, igualment, a qualsevol de les dues opcions d'avaluació (continuada o única).

<i>INSTRUMENTS DE VALORACIÓ</i>	<i>QUÈ S'AVALARÀ</i>	<i>PONDERACIÓ</i>
<i>Exercicis a l'aula</i>	<i>Presentació i síntesi</i>	<i>Imprescindible per presentar-se a l'avaluació continua</i>
<i>Projecte d'investigació (treball en grup de 5 persones)</i>	<i>Plantejament adequat del problema, hipòtesis i objectius</i> <i>Adequació de la temàtica, metodologia i instruments</i> <i>Capacitat de síntesi i argumentació</i> <i>Originalitat i creativitat</i> <i>Captació d'interès</i> <i>Anàlisi crític</i>	<i>6 punts</i>
<i>Prova de contrast</i>		<i>4 punts</i>

OPCIÓ 2: Avaluació única

Examen final amb un valor del 100% de la nota final.

L'examen constarà de preguntes tancades o tipus test amb alternatives de resposta (per determinar) i 5 preguntes obertes.

Per superar l'assignatura caldrà aprovar, com a mínim, la meitat de cada instrument de valoració: part tancada i oberta.

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.- Vies de comunicació amb el docent

Correu electrònic: bcallen@peretarres.org

Horari d'atenció a l'alumne: Dilluns 10-11h amb cita prèvia

9.- Bibliografia i recursos

Per a cada mòdul de contingut hi ha una bibliografia obligatòria que es cita a continuació.

Mòdul 1:

Bibliografia obligatòria Tema 1 La Ciència:

- Què és la ciència
- Coneixement general i coneixement científic
- Mètode científic: concepte i característiques

Lara, E. i Ballesteros, B. (2008). Tema 1: Nociones básicas sobre investigación y naturaleza de la investigación socioeducativa (p. 30-44). Dins *Métodos de investigación en educación social*. Madrid: UNED.

Bibliografia obligatòria Tema 2: La investigació en ciències socials

- Objecte i àmbits d'estudi
- Característiques de la investigació social

Rubio, M. i Varas, J. (2004). Cap. 7. Ámbitos de análisis de la realidad. Dins *El análisis de la realidad en la intervención social* (p. 65-84). Madrid: CCS.

Mòdul 2:

Bibliografia obligatòria del tema 1 (Anàlisi de la realitat):

Lara, E. i Ballesteros, B. (2008). Tipos de investigación educativa. Dins *Métodos de investigación en educación social* (p.63-66). Madrid: UNED.

Rubio, M. i Varas, J. (2004). Tipos de investigación social. Dins *El análisis de la realidad en la intervención social* (p. 127-138). Madrid: CCS.

Bibliografia obligatòria del tema 2 (Projecte d'investigació):

Bisquerra, R. (2004). Cap. 4. El proceso de investigación (parte 2). Dins *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Coffey, A. i Atkinson, P. (2005). Cap.2 Los conceptos y la codificación. Dins *Encontrar el sentido a los datos cualitativos. Estrategias complementarias de investigación*. Alicante: Publicaciones de la Universidad de Alicante.

Fernández, L. (2006). ¿Cómo analizar datos cualitativos?. *Butlletí LaRecerca*, 7.
Recuperat a <http://www.ub.edu/ice/recerca/pdf/ficha7-cast.pdf>

Gil, J. (1994). Cap.2. El anàlisis de datos cualitativos. Dins *Análisis de datos cualitativos. Aplicaciones a la investigación educativa*. PPU: Barcelona.

Rubio, M. i Varas, J. (2004). Cap. 12. El proyecto de investigación. Dins *El anàlisis de la realidad en la intervención social* (p. 177-195). Madrid: CCS.

Rubio, M. i Varas, J. (2004). Tipos de investigación social. Dins *El anàlisis de la realidad en la intervención social* (p. 127-138). Madrid: CCS.

Spink, P. (2005). Replanteando la investigación de campo: Relatos y lugares. *Athenea Digital*, 8, 1-9.

Mòdul 3: Mètodes i tècniques d'investigació

Bibliografia obligatòria:

Entrevista:

- Lara, E. i Ballesteros, B. (2008). Tema 8: La técnica de la encuesta: la entrevista. Dins *Métodos y técnicas de investigación en Educación social* (p.316-332). Madrid: UNED.
- Rubio, M. i Varas, J. (2004). Habilidades para realizar una entrevista. Dins *El anàlisis de la realidad en la intervención social* (pp. 422-431). Madrid: CCS.
- Del Rincón, D., Arnal, J., Latorre, A. i Sans, A. (1995). Concepto y características de la entrevista. Dins *Técnicas de Investigación en ciencias sociales* (p. 307-338). Madrid: Dykinson.

Grup de discussió:

- Gil, J. (1992-1993). La metodología de la investigación mediante grupos de discusión. *Enseñanza & Teaching. Revista interuniversitaria de didáctica*, 10-11, 199-214.
- Roldán, E. (1998). Los “grupos de discusión” en la investigación en trabajo social y servicios sociales. *Cuadernos de trabajo social*, 11, 133-144.

Històries de vida:

- Fontanals, M. i Bonet, R. (2003). Historia de vida: una metodología de reflexión y anàlisis. Dins *Una nueva visión del trabajo psicosocial en el ámbito asistencial* (p. 29-49). Barcelona: Herder.
- Fontanals, M. i Bonet, R. (2003). Caso práctico: cuestionario, anàlisis de la historia de vida y mapa de navegación. Dins *Una nueva visión del trabajo psicosocial en el ámbito asistencial* (p.105-127). Barcelona : Herder.

- Pujadas, J. (2002). Los usos del método biográfico. Dins *El método biográfico: el uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: CIS.

Observació / Etnografía:

- Rodríguez, G., Gil, J. i García, E. (1996). Sistemas de observación. Dins *Metodología de la investigación cualitativa* (p.154-166). Málaga: Aljibe.
- Greenwood, D. (2000). De la observación a la investigación-acción participativa: una visión crítica de las prácticas antropológicas. *Revista de Antropología social*, 9, 27-49.

Qüestionari:

- Murillo, F. (2006). Cuestionarios y escalas de actitudes. Madrid : Universidad Autónoma de Madrid.
- Sierra, R. (1994). Capítulo 17: Cuestionarios. Dins *Técnicas de investigación social. Teoría y ejercicios*. Madrid: Paraninfo.

Fonts d'informació:

Bibliografía per ampliació o aprofundiment del Mòdul 1:

Airas, C. i Restrepo, M. (2009). La investigación-acción en educación: un camino hacia el desarrollo profesional y la autonomía. *Íkala, revista de lenguaje y cultura*, 13, 22, 109-122.

Alberich, T. (1998). Introducción a los métodos y técnicas de investigación social y la IAP. *Cuadernos de la Red*, 31-41. (perspectivas de investigación, organización IAP).

Beltrán, M. (2005). Cinco vías de acceso a la realidad social. Dins *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación* (p. 15-56). Madrid: Alianza Editorial.

Fahm, E. (2012). Youth poverty and deprivation in Europe. Presentation at ESPANet 2012 Conference, Edinburgh, 6-8th.

Oliveira, V. i Walsenez, M. (2010). Trayectorias de investigación acción. Concepciones, objetivos y planteamientos. *Revista Iberoamericana de Educación*, 53(5), 1-13.

Perelló, S. (2011). Cap.2. La organització de la investigació. Dins *Metodología de la investigación social*. Madrid: Dykinson.

Sánchez, R. (2004). Cap. 1: Hacia una nueva didáctica de la investigación en ciencias sociales y humanidades. Dins *Enseñar a investigar*. Mexico: Plaza y Valdes.

Viguer, P. i Solé, N. (2011). Debate familiar sobre valores y convivencia: una investigación participativa para implicar a las familias en el análisis y la transformación de su realidad. *Cultura y Educación*, 23, 1, 105-118.

Bibliografia d'aprofundiment del mòdul 2:

Anguera, T. (2010). Función social de la investigación. REIRE. *Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, 3 (1), 1-16. Recuperat a <http://hdl.handle.net/2445/24374>

Bunge, M. (2004). *La investigación científica*. Mexico: S.XXI

Perelló, S. (2011). Cap. 3: Les operacions de mesura i el disseny de la mostra. Dins *Metodología de la investigación social*. Madrid: Dykinson.

Bibliografia d'aprofundiment mòdul 3:

Alvira, F. (2011). *La encuesta: una perspectiva general metodológica*. Madrid: CIS.

Amezcu, M. (2003). La entrevista en grupo. Características, tipos y utilidades en investigación cualitativa. *Enfermería clínica*, 13 (2), 112-117.

Arjona, A. i Checa, J. (1998). Las historias de vida como método de acercamiento a la realidad social. *Gazeta de Antropología*, 14.

Cornejo, M., Mendoza, F. i Rojas, R. (2008). La investigación con relatos de vida: pistas y opciones del diseño metodológico. *Psyche*, 17, 1, 29-39.

Del Rincon, A. Latorre, L. (1995). Concepto y características de la entrevista. En *Técnicas de investigación en ciencias sociales* (p.307-338). Madrid: Dykinson.

Goetz, J. P. (1988). Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa. Madrid : Morata.

Greenwood, D. (2000). De la observación a la investigación-acción participativa: una visión crítica de las prácticas antropológicas. *Revista de Antropología social*, 9, 27-49.

Guasch, O. (1997). *Observación participante*. Madrid: CIS.

Hernández, F., Sancho, J. i Rivas, J. (2011). Historias de vida en educación: biografías en contexto. Recuperat a <http://hdl.handle.net/2445/15323>

Lara, E.i Ballesteros, B. (2008). Tema 8: La técnica de la encuesta: la entrevista. Dins *Métodos y técnicas de investigación en Educación social* (p.316-332). Madrid: UNED.

Mallimaci F. i Giménez,V.(2006). Historias de vida y método biográfico en *Estrategias de Investigación cualitativa*. Barcelona: Gedisa.

Martínez, F. (2002). *El cuestionario*. Barcelona: Laertes.

Perelló, S. (2011). *Metodología de la investigación social*. Madrid: Dykinson. (Capítol 5: L'enquesta; Capítol 6: L'entrevista i la historia de vida; Capítol 7: El grup de discussió; Capítol 8: L'observació científica)

Pujadas, J. (2002). Los usos del método biográfico. Dins *El método biográfico: el uso de las historias de vida en ciencias sociales* (p. 39-47). Madrid: CIS.

Rodríguez, M., Peña, J.i Torio, S. (2009). La experiencia de la paternidad y la maternidad: análisis del discurso de las creencias sobre la crianza y el cuidado infantil. *Infancia y aprendizaje*, 32, 1, 81-95.

Roldán, E. (1998). Los "grupos de discusión" en la investigación en Trabajo social y Servicios Sociales. *Cuadernos de Trabajo social* ,5(11),133-144.

Rubio, M.i Varas, J. (2004). Habilidades para realizar una entrevista. Dins *El análisis de la realidad en la intervención social* (p. 422-431). Madrid: CCS.

Ruiz, J. (2012). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto. (Capítol 4: La observación, Capítol 5: La entrevista, Capítol 9: Historias de vida).

Sanz, A. (2005). El método biográfico en investigación social: potencialidades y limitaciones de las fuentes orales y los documentos personales. *Asclepio*, 1, 99- 115.

Suárez, M. (2005). *El grupo de discusión*. Barcelona: Laertes.

Taylor, S. (1987). Introducción a los métodos cualitativos de investigación : la búsqueda de significados. Barcelona: Paidós.

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
<p>1. Conèixer les diferents metodologies científiques i les principals tècniques d'observació i anàlisi de la realitat social.</p>	<p>Classes magistrals Tutories grupals ACTIVITAT I A partir d'una sèrie d'exemples, analitzar el que es consideren "problemes" des dels medis de comunicació o el sentit comú de la població general per transformar-los i reformular-los, si escau, en "problemes de investigació". ACTIVITAT II Anàlisi d'un exemple de investigació social a partir del visionat o lectura de material i comentari en el fòrum creat al e-campus. ACTIVITAT III: Elaborar preguntes de investigació que NO compleixin amb els criteris definits segons Latorre (1996): real, factible, rellevant, resoluble i generador de coneixement. ACTIVITAT IV: Identificar quines formulacions de problemes de investigació compleixen els criteris segons Latorre (1996) i justificar-ho. Tema sobre hipòtesis/objectius:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comprendrà la necessitat d'investigar en l'acció social. • Voler conèixer i saber el per què dels fets socials de manera crítica i rigorosa • S'esforçarà per acceptar la complexitat de la realitat social 	<p>1. Projecte de recerca en grup (Part I): <i>Problema de investigació:</i> <i>Marc teòric:</i> <i>Hipòtesis i variables / Objectius:</i> (PAA 4)</p> <p>2. Prova de contrast (PAA 5)</p> <p>3. Activitats de mòdul 1 i 2 (PAA 1 / PAA2)</p>

	<p>ACTIVITAT V: Elabora una hipòtesi de cada tipus (d'una variable, de dues variables o més: explicativa-causal i correlacional)</p> <p>ACTIVITAT VI: Indica quins dels següents objectius estan ben formulats i quins no. Raona el per què.</p> <p>Proposa una sèrie d'objectius específics per cadascun dels objectius generals.</p>		
<p>Competència 2 Conèixer els models i eines d'investigació i diagnòstic en educació i treball social.</p>	<p>Classes magistrals Tutories grupals Tema sobre tipologia de mètodes: ACTIVITAT I: Considerant una mateixa problemàtica general, proposar diferents preguntes inicials d'investigació en funció dels diferents mètodes d'investigació (segons resultat i objecte d'estudi). ACTIVITAT II: Síntesi de la presentació per part d'un investigador convidat de diferents casos de recerca. Identificació i descripció dels mètodes i tècniques que apareixen. ACTIVITAT III: ENTREVISTA: A partir de l'explicació de les tipologies d'entrevista es demanarà als grups que escollin un tipus i desenvolupin un guió de preguntes segons la</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tenir coneixement dels diversos mètodes i tècniques d'investigació que es poden utilitzar en les ciències socials • Coneixerà les diferents fonts documentals i bases de dades científiques de l'àrea de les ciències socials • Fer ús pertinent dels mètodes i tècniques i aplicar-los a cada situació de manera adequada • Raonar de manera crítica i coherent i argumentar les seves idees de manera clara, concisa i concreta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projecte de recerca (Part II): Treball sobre les tècniques d'investigació (PPA 4) 2. Prova de contrast(PAA 5) 3. Activitats d'aula mòdul 2 i 3 (PAA 2 i 3)

	<p>hipòtesi/objectiu plantejats en el seu treball de recerca.</p> <p>ACTIVITAT IV: GRUP DE DISCUSSIÓ: Identificar bones i males pràctiques de conducció de grups de discussió a partir de la visualització de exemples.</p> <p>ACTIVITAT V: HISTÒRIA DE VIDA: Es presenta un cas pràctic a l'aula i també s'aprofita per analitzar el contingut.</p> <p>ACTIVITAT VI: OBSERVACIÓ: Es visualitza un vídeo sobre “¿es lo mismo mirar, ver observar?”</p> <p>ACTIVITAT VII: ENQUESTA: Exercici pràctic sobre un exemple de qüestionari. Identificar possibles errades en la seva formulació i estructura i millorar-ho segons les explicacions de classe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prendre decisions en relació a la investigació de manera justificada • Serà capaç d'utilitzar els mètodes i tècniques per a l'avaluació de necessitats 	
<p>3. Saber dissenyar eines d'investigació en educació i treball social amb rigor científic</p>	<p>Classes magistrals Tutories grupals Es dissenyarà una tècnica de cada tipus relacionada amb el projecte de recerca: entrevista, història de vida, qüestionari i grup de discussió</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Crearà instruments de recollida d'informació • Serà capaç d'incorporar en el procés de recerca la participació de persones o grups. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projecte de recerca (Part II): Treball sobre les tècniques d'investigació(guions de preguntes de les tècniques) (PAA 4) 2. Activitats d'aula mòdul 3 (PAA 3)

	Tutorització dels guions dels instruments d'avaluació	<ul style="list-style-type: none"> • Promourà la transformació social a partir de la recerca científica en el camp de les ciències socials • Serà capaç d'utilitzar els mètodes i tècniques per a l'avaluació de necessitats • Es plantejarà la "curiositat científica" com una forma de treballar 	
4. Aplicar eines d'investigació en educació i treball social	<p>Classes magistrals Tutories grupals S'aplicaran les tècniques i es transcriuran aquelles relacionades amb el projecte de recerca. Es portarà a terme l'anàlisi de les dades elaborades prèviament.</p> <p>ACTIVITAT I: Breu presentació oral dels seus resultats de investigació.</p> <p>Tutorització del procés d'anàlisi de les dades.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tenir esperit crític envers els estudis i projectes • Tenir esperit de millora promovent l'anàlisi i l'avaluació de les accions socials • Esforçar-se per acceptar la complexitat i dinàmica de la realitat social • Tenir esperit de transformació social a partir de la recerca 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projecte de recerca (Part II): Treball sobre les tècniques d'investigació (aplicació i transcripció de les tècniques) (PAA 4) 2. Projecte de recerca (Part III): Anàlisi i conclusions. Línies de futur. (PAA 4) 3. Activitats d'aula mòdul 2 (PAA 2)